

Міністерство освіти і науки України

Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
кафедра політичних наук і права
Центр соціально-політичних досліджень «Politicus»

**X ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА
ДЕРЖАВА:
ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ
ТА ШЛЯХИ МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ**

30 квітня 2026 р.

м. Одеса

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS»**

**X ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
з міжнародною участю**

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА:
ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТА ШЛЯХИ
МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ**

30 квітня 2026 року

м. Одеса

УДК 321(477)(063)

DOI: <https://doi.org/10.24195/UkrainianState2026-10>

*Рекомендовано до друку Вченою радою Університету Ушинського
(протокол від 28 травня 2026 року № 14)*

Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Одеса, 30 квітня 2026 року. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2026. 583 с.

Рецензенти:

Кокорев О. В., доктор політичних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри журналістики, соціальних комунікацій і ІТ-права Державного університету Інтелектуальних технологій і зв'язку.

Петінова О. Б., доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Організаційний комітет конференції:

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права Університету Ушинського;

Музиченко Г. В. – проректор з наукової роботи, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права Університету Ушинського;

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права Університету Ушинського;

Проноза І. І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права Університету Ушинського;

Каменчук Т. О. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права Університету Ушинського;

Таску-Ставре М. – доктор політичних наук, професор, професор Бухарестського університету (Румунія);

Хевцуріані А. – доктор наук у сфері міжнародних відносин, професор факультету права та міжнародних відносин, Грузинський технічний університет (Грузія).

У збірнику матеріалів X Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів» представлено результати наукових досліджень науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, молодих науковців та практиків із вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти та наукових установ, об'єднаних прагненням до осмислення актуальних викликів державотворення, суспільного розвитку та післявоєнної відбудови України.

Матеріали збірника охоплюють широкий спектр актуальних проблем сучасної політичної, правової, економічної та соціогуманітарної науки. У наукових доповідях і дослідженнях висвітлено питання розвитку та модернізації політичних інститутів і процесів сучасної держави, правових та економічних механізмів відбудови України, інформаційної безпеки та протидії гібридним загрозам в умовах глобальних трансформацій. Значну увагу приділено філософським засадам державотворення, соціальним практикам і менеджменту соціокультурного розвитку, а також питанням євроінтеграції, транскордонної співпраці, міжнародних партнерств і регіональних стратегій сталого розвитку в умовах сучасних політичних та соціальних змін.

Збірник відображає високий рівень наукової дискусії та міждисциплінарного підходу до аналізу суспільно-політичних процесів, сприяє розвитку наукової комунікації та міжінституційної співпраці. Матеріали конференції становлять практичний і науковий інтерес для дослідників, викладачів, здобувачів освіти, представників органів державної влади, місцевого самоврядування та фахівців у сфері політичних, правових, економічних і соціогуманітарних наук.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст та достовірність наведених фактів, цитат і даних відповідальність несуть автори.

Варенюк Ангеліна	ПРАВОВИЙ СТАТУС ТУРОПЕРАТОРА ЯК СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ	135
Вільчинська Наталія	МЕНЕДЖМЕНТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ЯК ОСНОВА АНТИКРИЗОВОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМТВА У ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОДИ	137
Водяницька Олена	ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ТА МЕТОДИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	141
Дерев'янкін Сергій	ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ПРОЦЕСАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	144
Долженков Олександр	РЕПАРАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ	146
Ковінько Марина	ЕКОНОМІЧНА ЖУРНАЛІСТИКА У ВИМІРІ ГАЛУЗЕВОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ	148
Колісник Вероніка, Харитоновна Аліна	ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	152
Корбут Анастасія	ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ І ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	156
Кравчук Світлана	ЛЮДСЬКА ГІДНІСТЬ ЯК ІМПЕРАТИВ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ	159
Куріченкова Марія	ЦИФРОВІ НАВИЧКИ ЯК ДРАЙВЕР ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ІННОВАЦІЙ: ВИКЛИКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІЗНЕС-ОСВІТИ	163
Кухтюк Юлія	ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ НЕЗАКОННИМИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИМИ ЗАХОДАМИ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	165
Лук'яненко Емма, Кириченко Сергій	ЦИФРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ ЯК РЕСУРС ДЕРЖАВНОГО РОЗВИТКУ	168
Маковій Віктор	ЗАГАЛЬНІ ТА СПЕЦІАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФРАУДАТОРНОСТІ У ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	170
Манікало Володимир	МІНІМІЗАЦІЯ ФІСКАЛЬНИХ РИЗИКІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЯК ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ.	174
Миронюк Віра	ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТУРОПЕРАТОРІВ ЯК МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СПОЖИВАЧІВ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	178
Осадчук Матвій	IGAMING-ІНДУСТРІЯ ЯК СЕГМЕНТ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ: ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ	180
Петінова Оксана, Карастан Сергій	КОМПЛЕКСНА МОДЕЛЬ ЧИННИКІВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ	184
Повар Павло	АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛЦЕНЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРНИХ БІРЖ	190
Полуяктова Ольга, Шабля Дарина	РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У МАКРОЕКОНОМІЧНІЙ СТАБІЛІЗАЦІЇ УКРАЇНИ	194

Кравчук С. М.

старший викладач кафедри теорії права та конституціоналізму
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»,
присяжна Шевченківського районного суду міста Львова
м. Львів, Україна

ЛЮДСЬКА ГІДНІСТЬ ЯК ІМПЕРАТИВ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Стрімке поширення систем штучного інтелекту (далі – ШІ) у публічному управлінні, судочинстві, охороні здоров'я та соціальній сфері ставить перед правовою наукою принципове питання: чи здатна людина зберегти свою суб'єктність у взаємодії з алгоритмічними системами, що ухвалюють або суттєво обумовлюють юридично значущі рішення? Для України це питання набуває особливої гостроти в контексті паралельного вирішення двох стратегічних завдань: активного запровадження цифрових технологій в умовах воєнного стану та підготовки до виконання зобов'язань, що випливають із процесу вступу до Європейського Союзу. Наукова проблема полягає у відсутності в Україні цілісної теоретико-правової концепції регулювання ШІ, яка б виходила з примату людської гідності, а не з технологічної доцільності. Саме людська гідність, закріплена у статті 28 Конституції України [1], як невідчужувана та непорушна цінність, має слугувати системоутворювальним принципом будь-якого нормативного врегулювання відносин між людиною та алгоритмом. Метою цієї статті є доктринальне авторське обґрунтування такого підходу.

Категорія людиномірності розроблена та зустрічається у вітчизняній філософії права (насамперед у працях П. Рабіновича). Так, Рабінович П. М. виокремлює значущість, власне, гідності людини як основи, фундаменту всієї системи її основоположних прав і свобод [2, с. 7]. В сучасній інтерпретації дана категорія означає, що право як соціальний регулятор має вимірюватися людиною, тобто оцінюватися за критерієм того, наскільки воно сприяє розвитку й реалізації людського потенціалу. Цей принцип вперше науково пропонуємо визнати конкретизацією антропоцентричної парадигми правового регулювання в умовах технологічних трансформацій.

Стосовно штучного інтелекту принцип людиномірності набуває операційного змісту через три ключові вимоги. Першою чергою, через вимогу пояснюваності: особа, щодо якої система ШІ ухвалила рішення, яке зачіпає її права та інтереси, повинна мати право знати логіку та підстави такого рішення.

Другою чергою, особа має право на оскарження: зазначене рішення не може бути остаточним без можливості його перегляду людиною. Третьою чергою, гарантія права на мінімізацію дискримінаційних ризиків: алгоритмічне упередження (bias) є не лише технічною, а й правовою проблемою, що потребує нормативного вирішення. Ці вимоги кореспондують із доктриною «непорушного ядра» основних прав (нім. *Wesenskern*), сформованою Федеральним конституційним судом Німеччини [3] та сприйнятою українською конституційно-правовою доктриною. Алгоритмічна система, яка ухвалює рішення щодо свободи, майна чи здоров'я особи без можливості людського перегляду, фактично понижує людину до статусу об'єкта, а не суб'єкта правовідносин. Таке становище є несумісним із конституційним принципом людської гідності.

Аналіз міжнародно-правових стандартів свідчить про чіткий консенсус щодо центральної ролі людської гідності у регулюванні ШІ. Рамкова конвенція Ради Європи про штучний інтелект та права людини, демократію і верховенство права (CETS № 225) [4], відкрита для підписання у вересні 2024 року і підписана Україною, прямо встановлює, що держави-учасниці зобов'язані забезпечити, щоб діяльність у сфері ШІ здійснювалася з повагою до прав людини, демократії та верховенства права. Стаття 5 Конвенції закріплює обов'язок сторін гарантувати, що особи, на яких впливають системи ШІ, можуть отримати пояснення щодо відповідних рішень і скористатися ефективними засобами правового захисту.

Регламент ЄС про штучний інтелект (Regulation (EU) 2024/1689 [5], набув чинності в серпні 2024 року) запроваджує ризик-орієнтований підхід, у межах якого системи ШІ «неприйнятної ризику» (зокрема ті, що використовують методи прихованого впливу на поведінку особи або здійснюють соціальний скоринг) підлягають повній забороні саме через несумісність із людською гідністю та основоположними правами. Для України як держави-кандидата на членство в ЄС зазначені стандарти є обов'язковим орієнтиром нормотворення, хоча й не стають безпосередньо обов'язковими нормами до завершення процесу вступу.

Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [6], а також зобов'язань, прийнятих у межах переговорного процесу (зокрема Стаття 1 «Цілі» де-факто передбачає вирівнювання стандартів у сфері верховенства права та основних прав: «посилувати <...> свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод»), Україна має сформувати правову базу у сфері ШІ, що відповідає *acquis communautaire*. Це є одночасно євроінтеграційним зобов'язанням і стратегічним інструментом розбудови правової держави.

Станом на сьогодні нормативна база України у сфері ШІ залишається фрагментарною. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1556-р від 2 грудня 2020 року [7], має характер програмного документа і не містить дієвих механізмів захисту прав людини від ризиків, пов'язаних із ШІ. Закон України «Про захист персональних даних» № 2297-VI [8], хоча й регулює суміжні питання, не охоплює специфіку алгоритмічного прийняття рішень та автоматизованого профілювання.

Відтак головним викликом є не відсутність загального розуміння проблеми, а відсутність конкретних правових механізмів, що забезпечують операційну реалізацію принципу людської гідності у відносинах «людина – ШІ». До таких механізмів, які мають бути закріплені на законодавчому рівні, слід віднести: право на інформацію про факт застосування системи ШІ та логіку її рішення; право на перегляд рішення ШІ уповноваженою посадовою особою або судом; заборону використання систем ШІ «неприйняттого ризику» у публічному управлінні та правосудді без відповідного законодавчого уповноваження; інституційний механізм нагляду – спеціалізований регулятор або розширення повноважень Уповноваженого Верховної Ради з прав людини.

В умовах воєнного стану актуалізується й специфічний виклик: держава активно використовує системи розпізнавання облич, аналітики даних і предиктивної аналітики у безпекових цілях. Правова держава вимагає, щоб навіть ці інструменти функціонували в межах конституційно визначеного простору, із забезпеченням судового контролю та недопущенням необмеженого накопичення даних про громадян.

Отже, нами обґрунтовано, що принцип людиномірності є системоутворювальним для формування національної правової політики у сфері ШІ. Проаналізовано відповідні стандарти Ради Європи та ЄС, їх імплементаційний потенціал в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови. Запропоновано теоретико-правові засади вітчизняної концепції регулювання ШІ, центрованої на людській гідності.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що людська гідність є не лише філософсько-правовою категорією, а й операційним конституційним принципом, що безпосередньо визначає межі допустимого застосування штучного інтелекту в правовій державі. Для України формування правового регулювання ШІ, центрованого на людській гідності та принципі людиномірності, є одночасно конституційним обов'язком, євроінтеграційною вимогою та стратегічним механізмом розбудови демократичної держави.

Теоретико-правова концепція такого регулювання має спиратися на три засади:

1. Примат суб'єктності людини: особа у відносинах із системами ШІ завжди залишається суб'єктом права, а не об'єктом обробки даних.

2. Принцип пояснюваності та оскаржуваності як процесуальний вираз людської гідності.

3. Ризик-орієнтований підхід, запозичений із регуляторної моделі ЄС, адаптований до конституційних реалій і безпекових потреб України.

Реалізація цих засад у законодавстві і правозастосовній практиці – це не лише правова техніка, а й показник того, наскільки Україна, відбудовуючись після збройної агресії, здатна утвердити себе як справжня правова держава, у якій технологія є засобом служіння людині, а не інструментом її підпорядкування.

Література:

1. Конституція України. URL: <https://surl.li/qjtvgt> (дата звернення: 23.04.2026).

2. Рабінович П. М. Права людини і громадянина: можливості вдосконалення конституційних гарантій / П. Рабінович. Вісник Національної академії правових наук України. 2012. № 3. С. 3-15. URL: <https://surl.lu/ojwprq> (дата звернення: 23.04.2026).

3. Основний закон Федеративної Республіки Німеччина. URL: <https://surl.li/ohvofv> (дата звернення: 23.04.2026).

4. Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law. URL: <https://rm.coe.int/1680afae3c>

5. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act) . 2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng>

6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: <https://surl.cc/bvscrw>

7. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні. URL: <https://surl.li/kwfunj> (дата звернення: 23.04.2026).

8. Закон України «Про захист персональних даних». <https://surl.li/anqrmh>

Наукове видання

Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Одеса, 30 квітня 2026 року. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2026. 583 с.

Опубліковано в авторській редакції